

Максим Балаклицький

ОСВІТНІ ОСЕРЕДКИ ПРОТЕСТАНТСЬКОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ УКРАЇНИ

Чотирма типами організаторів журналістської освіти українських протестантів є іноземні протестантські ЗМІ, українські протестантські Церкви, громадські організації, що засновані та працюють за участі протестантів, і українські протестантські медіа.

Ключові слова: журналіст, освіта, протестант, ЗМІ.

Четырмя типами организаторов журналистского образования украинских протестантов являются зарубежные протестантские СМИ, украинские протестантские Церкви, общественные организации, основанные протестантами и работающие при их участии, и украинские протестантские медиа.

Ключевые слова: журналист, образование, протестант, СМИ.

The four types of organizers of journalistic education of Ukrainian Protestants are foreign Protestant media, Ukrainian Protestant churches, Protestant-founded and backed NGOs, and Ukrainian Protestant media.

Key words: journalist, education, Protestant, media.

На пострадянському просторі освіта, професіоналізм, суспільний статус тривалий час були недосяжними характеристиками для протестантства — забороненої та переслідуваної релігійної меншини. Це були абстрактні поняття, які до краху СРСР практично не з'являлися на порядку денному цих конфесій.

У попередні періоди історії українського протестантства досвід церковної комунікації передавався безпосередньо через індивідуальні контакти. У ті часи потреби в масовій освіті журналістів не було: не існувало посади (професії) «релігійний / християнський / церковний журналіст». Хроніку діяльності Церкви в обіжниках, листівках, постановах з'їздів і рішеннях церковних рад писали її керівники. Ці документи становили значну частину публікацій підрадянської легальної періодики протестантів і самвидаву. Тоталітарний режим дестабілізував церковну діяльність; через постійний тиск і репресії, особливо щодо керівного складу конфесій, панувала посадова нерозмежованість. Позостали на волі й при посаді виконували великий обсяг обов'язків. Відзначимо, що це спричиняло також жанрову нерозгалуженість публікацій.

За тих умов гостріше постала потреба в релігійній книзі, яку намагалися задовольнити підпільні видавництва. Як у Середньовіч-

чі, на статус Автора могли претендувати хіба що уславлені попередники, «старші брати» (церковні очільники), зрештою, і невисокий рівень грамотності не сприяв літературній праці. «Самі ми книг не писали, вважаючи, що не маємо для цього обдарувань», — свідчить активіст протестантського самвидаву [1, с. 222]. Ситуація почала змінюватися з кінця 1980-х рр. із лібералізацією державної політики щодо релігійних організацій.

Ця стаття є першою спробою проаналізувати досвід *журналістської освіти* українських протестантів. Освітні ініціативи вказаних конфесій згадують майже всі дослідники українського протестантизму: В. Докаш і В. Франчук [3], М. Мокієнко [4], О. Назаркіна [5], М. Черенков [7], П. Яроцький [8], але мають на увазі освіту теологічну — засіб утвердження конфесійної ідентичності — чи намагання внести в загальну (світську, державну) освіту хоча б елементи біблійного світогляду й моральних настанов. Ця проблематика розглядалася у журналах, заснованих протестантами освітніх осередків України («Богомыслие», «Человек и христианское мировоззрение», «Христианская мысль», «Богословские размышления»). Дотичні до нашої теми розробки П. Павлюка [6] і О. Мокренчук (методична документація журналістського факультету Київського християнського університету). Їх доробок стосується мотиваційної сфери і є концепціями журналістської освіти окремих протестантських вишів. Ми ж подаємо загальну картину освіти протестантських медійників в Україні.

На нашу думку, протестантські ініціативи щодо журналістської освіти, здійснювані на українських теренах після 1991 р., можна класифікувати за типом організатора освітнього закладу або заходу.

Першим напрямом були освітні проекти, реалізовані журналістами іноземних протестантських ЗМІ.

Радіо було та є основним каналом зовнішньої індоктринації тоталітарних держав. На охоплення радянського простору спрямовувалося роботу протестантських радіостанцій НСJB, «Транссвітове радіо», «Adventist World Radio» та ін. Перші дві з них мали російськомовні та україномовні студії.

Імовірно, наймасштабнішою освітньою акцією НСJB на території України була шестимісячна програма «Християнське радіомовлення» на базі Донецького християнського університету (ДХУ).

Вступати на неї пропонувалося випускникам річної програми з місіології, погоджувалася приблизно половина групи (10—18 осіб). Серед найвідоміших випускників курсу — член Союзу журналістів Росії, журналіст міжнародної газети «Протестант» (Москва) З. Бардіна.

1992 р. Петро Дейнека-молодший (США) заснував Асоціацію «Духовне відродження». Постійним пріоритетом її роботи став розвиток національної автури: проведення семінарів і літературних студій для початкуючих християнських письменників і журналістів, видавання навчальних посібників — п'ятитомної серії В. Кротова п. н. «Служіння Слову» (Москва, 2005—2006).

Західні протестанти запропонували тренінги для відчайдухів, які в хаосі початку 1990-х рр. узялися за найбільш складну справу в тих умовах — видання християнської періодики. Зусилля західних інструкторів було спрямовано на формування мережі питоми міжконфесійних і фінансово незалежних редакцій та видавництва.

Серед них М. Елліотт [9] називає, окрім «Духовного відродження», «Cook Communications International», «Magazine Training Institute», «Media Associates International», «Overseas Council International» та SEN (раніше — «Central European Fellowship»).

В Україні «Magazine Training International» (Австрія) проводила семінари в 1996, 1997, 2001 та 2006 рр. На них ішлося про видання журналів, дизайн журналу, управління фінансами у випуску журналів і просунутий (advanced) менеджмент журнального видання. На семінарах щоразу збиралося близько сотні учасників.

«Media Associates International» підтримує протестантські видавництва Східної та Центральної Європи, які, зокрема, здійснювали свої заходи в Австрії, Албанії, Великій Британії, Польщі, Росії, Румунії, Сербії, Угорщині, Україні, Швейцарії. Їхні LITT-WORLD конференції для авторів і видавців проводяться у Великій Британії від початку 1990-х рр. щодва роки.

Другим напрямом журналістської освіти на українському ґрунті стало заснування відповідних відділень і факультетів у протестантських вишах. Тут ініціаторами виступали представники Церков.

1998 р. в Християнському гуманітарно-економічному відкритому університеті (ХГЕУ) (Одеса) створено відділення журналістики. Сьогодні там пропонують навчання за двома спеціальностями: «Журналістика друкованих ЗМІ» та «Веб-журналістика». Форми навчання — денна, заочна, дистанційна; контрактне навчання.

Програму «Журналістика друкованих ЗМІ» розраховано на три роки (по чотири сесії на рік, по два тижні кожна). Після закінчення програми випускник отримує можливість нести інформаційне служіння у братстві євангельських християн-баптистів і працювати у світських ЗМІ. Видається диплом «середня богословська освіта». Крім спеціальних і гуманітарних курсів, студенти отримують базові знання з історії баптистської Церкви України, доктрин баптистського братства і спеціалізованих богословських дисциплін.

Цілі програми: навчити студента застосовувати отримані знання й уміння євангелізму та інформаційної підтримки діяльності Церков, доносити до кожного вірянина позиції братства з доктринальних і практичних питань; використовувати інформацію, отриману з різних джерел, для прославлення Бога, захисту християнського віровчення, пропагування християнських цінностей і популяризації знань про Бога: формувати позитивний імідж братства ЄХБ в сучасному суспільстві. Студенти вивчають як теорію, так і практику журналістики, технологію і методи творчої діяльності журналіста.

На спеціальності «Веб-журналістика» вивчають програмування веб-сайтів, комп'ютерну графіку, веб-дизайн, технологію інтернет-ЗМІ, основи творчої майстерності інтернет-журналістики, випускають навчальну інтернет-газету.

Після завершення навчання випускник отримує кваліфікацію «Журналіст». У ХГЕУ існує первинна організація Національної спілки журналістів України.

Однак на журналістське відділення вишу вступає мало протестантів. У 2001—2008 рр. до захисту доходило до трьох студентів. Імовірно, головною причиною цього було невизнання державою диплома ХГЕУ. У 2009 і 2010 рр. на відзначене відділення вступало дев'ять осіб. Наразі на курсах різних років навчається приблизно 60 студентів.

«Баптисти не хочуть учитися на журналістів, — зазначає П. Павлюк. — Немає розуміння того, що за допомогою ЗМІ можна здійснити ширший євангелізаційний вплив, аніж будучи місіонером і діючи в межах міжперсонального спілкування.

Чому за двадцять років християни не спромоглися донести до свідомості обивателів (хоча б в Україні, де були для цього всі можливості) інформацію про те, що вони не сектанти? Чому вони

займалися тільки локальними справами — стадіонними євангелізаціями, скажімо? Вони несли Добру вістку, але не займалися просвітництвом, не розповідали, хто вони. Не йшли на радіо, не робили про це передачі. Вкласти гроші потрібно не лише у фізичні активи типу храмових будівель, а й в інформаційний продукт.

Важливо, щоб змінилося ставлення керівної ланки Церков до цього питання. Але приходять учні тих самих, шукаючи проекти, що приносять моментальний прибуток» (інтерв'ю П. Павлюка від 25.09.2009 р., тривалість 38:24 хв.).

Київський біблійний інститут — установа Союзу християн віри євангельської України — кілька років поспіль включав предмет «Літературна діяльність і редагування» у навчальний план групи «Пасторське служіння і християнська етика». Академічний декан КБІ А. Нечипорук повідомляє, що викладання журналістики там почалося 2003 р. Спочатку цей предмет називався «Основи практичної журналістики», згодом — «Основи газетної журналістики», бо «наші випускники після закінчення навчання розпочинали працю з відкриття нових церков, проведення євангелізацій, їм доводилося випускати церковні газети (наприклад газета «Христос есть ответ», церква Свердловська Луганської області, пастор Т. Сень). У 2003 р. була започаткована трирічна бакалаврська освіта та чотирирічна очно-заочна програма за спеціальністю «Християнська освіта і пасторське служіння». Педрадою було вирішено залишити курс основи літературного служіння на стаціонарі для двох спеціальностей, а на очно-заочному тільки для спеціальності «Християнська освіта». Від 2007 р. «Основи журналістики» (це теперішня назва дисципліни) залишилися тільки на стаціонарі, «але ми плануємо розпочати програму інформаційного служіння для допомоги тим, хто цим хоче служити або служити у церкві» (лист А. Нечипорук від 29.11.2010 р.).

У 2006—2008 рр. була спроба створити факультет журналістики у Східноукраїнській теологічній семінарії (м. Макіївка Донецької обл.), однак після першого випуску це відділення було закрито. Причиною стало різне бачення освіти церковних журналістів адміністрацією семінарії та керівником факультету О. Мокренчук, яка вважає, що завдання та ідеологія церковної комунікації є протилежними до освіти світських медійників: «Ніколи не вдасться виховати журналіста-християнина у світському навчальному закладі — та-

кого спеціаліста доведеться переучувати ще мінімум пару років, міняти його життєві установки й навчати методам професійної діяльності, оснований на біблійному розумінні інформаційного служіння», бо «якщо журналіст світських ЗМІ прагне «зчинити фурор» своїм матеріалом, «зробити собі ім'я», заробити гроші чи ще щось, то християни єдиною своєю метою бачать прославлення Бога і звіщення Євангелія по всьому світі».

О. Мокренчук запропонувала свою концепцію факультету християнської журналістики голові Всеукраїнського союзу церков (ВСЦ) ЄХБ В. Нестеруку. Він спрямував її до Київського християнського університету, і 2007 р. там відбувся перший набір новоствореного факультету.

Навчання платне. Виш пропонує дворічну заочну освіту. Завершивши перший рік, студент отримує спеціальність «Кореспондент», другий — спеціальність «Редактор християнських ЗМК». Як наголошено в програмі факультету, його мета — «в максимально стислі терміни підготувати спеціалістів з особливо дефіцитних журналістських професій (журналіст, редактор християнських ЗМІ) для несення інформаційного служіння в союзі ЄХБ, об'єктивного висвітлення доктрин і діяльності братства в християнських і світських ЗМІ». Факультет виховує церковних комунікантів, завданнями яких є апологетика, пропаганда, популяризація баптистського вчення, зв'язки конфесії з громадськістю, заснування нових видань і рекрутування журналістських кадрів із церковних лав.

Викладачами різних богословських дисциплін і спецпредметів є керівники відділів ВСЦ ЄХБ, викладачі Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка, працівники церковних ЗМІ.

Навчальні дисципліни, що їх викладають на факультеті, об'єднуються у кілька циклів. *Теологічні дисципліни*: систематичне богослов'я, апологетика; *історичні дисципліни*: історія християнства, історія ЄХБ; *базові курси зі спеціальності «Журналіст»*: Біблія як основний підручник журналістики, теорія та методика творчості журналіста-християнина, психологія творчості журналіста, основи літературної та редакторської діяльності, стилістика російської та української мов, журналістські жанри, професійна етика журналіста, історія християнської журналістики, PR у християнській

журналістиці та психологія реклами, створення фотодокументів й ілюстрацій до публікацій; *базові курси зі спеціальності «Редактор християнських ЗМІ»*: біблійне обґрунтування інформаційного служіння, історія журналістики, правові основи діяльності християнських ЗМІ, основи менеджменту й економіка ЗМІ, нові інформаційні технології та іміджеві стратегії у діяльності християнських ЗМІ, організація роботи друкованих і електронних ЗМІ, психологія комунікації, соціологія масової комунікації. *Факультативні курси і спеціалізація*: особливості веб-тексту, техніка дослідницької роботи, основи теле- і радіожурналістики, макетування і верстання, принципи діяльності електронних ЗМІ, принципи створення відеоматеріалів, прес-служби й інформаційні агентства, видавнича справа і редагування.

Від 2009 р. Міжнародний біблійний коледж (МБК) церкви «Нове покоління» у Першотравенську (Дніпропетровська обл.) містить у своїй програмі факультатив «Мас-медіа». На думку керівника факультативу А. Шевченко, церковна «журналістика... для тих, хто розуміє, що є ситуації, коли навіть судовий позов не заборонить ЗМІ говорити, що твоя церква — це секта, але правильно побудовані стосунки зі ЗМІ допоможуть тобі змінити ситуацію. ... хоча Церква, може бути, й не потребує реклами, [але]... безумовно, їй необхідні журналісти, які побудують її авторитет у суспільстві» (лист А. Шевченко від 10.11.2010 р.).

Методичні матеріали факультативу орієнтовано на програму журналістського факультету ДНУ ім. О. Гончара. Навчання має чотири напрями. *Перший* — навички журналістського письма, робота над дикцією, вивчення художньої та біографічної літератури. Тут вивчають журналістські жанри, технологію створення сюжетів для ТБ й Інтернету; структуру й етику редакційного колективу; організацію інформаційного відділу Церкви; створення й верстання інформаційного листка місцевої громади. *Другий* — вивчення технічних засобів масової комунікації: телебачення й фотографії (сюжети; техніка фото- і телезйомки; світло; студія; постановка кадру; монтаж ролика, сюжету; дикція (вправи для артикуляції, аналіз літературних текстів, доповідь); зовнішній вигляд журналіста; журналіст у кадрі; правила безпеки й роботи під час зйомки. *Третій* — «PR і реклама церкви в ЗМІ»: функції PR і реклами в ма-

совій комунікації; відмінності PR і реклами; створення прес-кіту й рекламного тексту, ролика, статті; організація і проведення PR-акції. *Четвертий* напрям — аспекти інтернет-журналістики: створення і «розкручування» сайта, розсилання новин.

Конфесійними запитами зумовлено освітні заходи адвентистів — семінари для працівників інформаційного відділу (Дніпропетровськ, 02.04.2007 р. і 31.01.2009 р.; Запоріжжя, 08.02.2009 р.; Донецьк, 15.02.2009 р.; Кривий Ріг, 15.02.2009 р.; Харків, 15.02.2009 р.; Черкаси, 27.05.2009 р.; Київ, 26.05.2010 р.), семінар на молодіжній конференції «Час твоїх можливостей» (Харків, 30.01—01.02.2009 р.), Дні інформаційних технологій «ITDays 1.0» (Дніпропетровськ, 26—28.03.2010 р.); для баптистів — конференцію (Київ, 17.09.2008 р.) і семінар для християн-журналістів (Київ, 22.11.2008 р.), обласні молодіжні конференції з інформаційного служіння (Донецьк, 20.03.2010 р. і 18.09.2010 р.); для п'ятдесятників — семінари з інформаційного служіння на молодіжній конференції «Виклик 2010» (Харків, 19—20.11.2010 р.).

Серед викладачів (Є. Шаталов, викладач КХУ; О. Кулигіна, редактор сайта РІСУ) і студентів освітніх програм із журналістики Українського католицького університету (УКУ, Львів) є протестанти. Від 2006 р. Інститут екуменічних студій цього недержавного вишу пропонує дистанційну магістерську програму екуменічних наук за двома спеціалізаціями: релігійна журналістика та християнська етика. Це спільна програма УКУ та Львівського національного університету ім. І. Франка.

На навчання, яке є платним і триває два роки, приймаються бакалаври з інших гуманітарних спеціальностей. На початку серпня вступники відвідують двотижневу настановчу очну сесію — знайомляться з викладачами, прослуховують вступні курси: «Християнська етика», «Історія християнства в Україні» та «Церква і зв'язки з громадськістю» і семінар на основі одного з цих курсів. Решта першого року складається із двох дистанційних сесій, на яких студенти вивчають спільний для обох спеціалізацій набір предметів. Під час другого року іде робота над магістерським дослідженням. Сесії другого року складаються з трьох спільних предметів і дисциплін спеціалізації: «Вплив мас-медіа на формування суспільних і релігійних цінностей», «Церкви про мас-медіа», «Методика і практика

релігійної журналістики І»; «Правові основи щодо свободи совісті та релігійної свободи», «Методика і практика релігійної журналістики ІІ».

Щоб отримати диплом зі спеціальності «Релігійна журналістика», студент повинен пройти практику. Ця практика буде відбуватися впродовж останніх двох семестрів на основі курсу «Методика і практика релігійної журналістики». Студенти стажуватимуться у редакціях релігійних або світських ЗМІ, напишуть відповідну кількість матеріалів.

Третім напрямом освітніх ініціатив протестантських журналістів України стали громадські організації.

1996 р. В. Бікман створив Християнську медіаасоціацію, яка до початку 2000-х рр. провела п'ять семінарів із християнського радіомовлення. Партнерами Асоціації виступили: місія НСJB, Всеукраїнський союз євангельських християн-баптистів, Асоціація «Еммануїл». Слухачами цих семінарів були переважно практикуючі протестантські медійники. Курси тривалістю вісім тижнів проходили в біблійних коледжах Києва. Випускники працюють на Радіо «Еммануїл» (Київ), у Харківській студії Транссвітового радіо та у Волгодонську (Росія).

З ініціативи Р. Кухарчука 2004 р. було створено всеукраїнську Асоціацію журналістів-християн «Новомедіа», що на сьогодні об'єднує 190 членів. Того ж року почалося проведення щорічних конференцій Асоціації, на яких церковні аналітики й журналісти проводять семінари з двох основних напрямів: практичних аспектів масовокомунікаційної діяльності та перспектив церковної роботи у / через ЗМІ.

Реалізація аудіо- та відеозаписів цих заходів зробила їх популярними посібниками: мультимедійна інформація легше засвоюється телевізійним поколінням, ніж друкований текст. Їх тематика поділяється на: а) зв'язки з громадськістю; б) інтернет-журналістика; в) друковані ЗМІ; г) загальна конференція Асоціації.

Зв'язки з громадськістю висвітлював курс «Піар для церков і релігійних організацій», проведений 2008 р. у м. Обухів (Київська обл.). Виступи аналізували тему «Церква і піар», відмінності реклами й піару, проповідування й пропаганди, методи формування іміджу Церкви та побудови зв'язків із громадськістю: моніторингу

ЗМІ про Церкву, відображення образу Церкви у світських ЗМІ, техніку успішного спілкування із ТБ, проведення прес-конференції, брифінгу, прес-туру, поняття внутрішнього піару організації, комунікаційного центру Церкви, антикризового піару, конструювання спеціальних подій.

Тематичний сегмент *інтернет-журналістика* охоплює матеріали шести конференцій «Християнство онлайн», на яких йшлося про основи євангелізації у мережі, створення і «розкручування» церковного сайту, безпеку й захист інтернет-ресурсів, феномен соціальних мереж, мотивування до інтернет-служіння, бізнес у Світовій павутині, соціальні медіа та громадянську журналістику, проведення рекламних кампаній, побудову мережевої спільноти, антикризовий піар, складові успішних сайтів, вірусний маркетинг і потреби інтернет-аудиторії.

Аспекти *періодики* розкривають семінари «Створення газети і журналу від А до Я» та «Журналістика і редактура в друкованих ЗМІ». На першому йшлося про структуру редакційного колективу, конструювання «сітки» номера, пошук тем публікацій, підготовку інтерв'ю, написання репортажу, створення у матеріалі «ефекту присутності», основи редагування, складові ефектного заголовка, складання ліду, дизайн, верстання, ілюстрування, формат і концепцію друкованого видання, «пробоеву» першу смугу, жанрові групи журналістики; на другому — про запуск газети, правила створення глянцевого видання, написання свідощів, журналістський текст як засіб утвердження християнських цінностей, формування медійними засобами порядку денного в суспільстві, Біблію як базис професійної етики журналіста-християнина.

Сім *загальних конференцій* Асоціації розкривали принципи роботи християнського радіо, проведення інформаційної кампанії, верстання випуску теленовін, створення телесюжету, роботу в кадрі, стенд-ап, економіку ЗМІ, заборонені теми в християнській пресі, роботу корпункту, формування інформаційних потоків, менеджмент ЗМІ, юридичні аспекти в роботі ЗМІ, християнство і ЗМІ (міжнародний контекст), епоху приватної журналістики, соціальні функції християнських медіа, телевізійну драматургію, основи фандрайзингу.

Правління Асоціації уперше почало запрошувати працівників світських медіа для виступів перед протестантськими журналістами

(винятково на суто професійні, «технічні» теми). Пізніше цей підхід почали використовувати в КХУ. Гасло Асоціації — «Трансформація ЗМІ — трансформація суспільства». Робота у світських ЗМІ розглядається як бажане явище, серйозне досягнення. Цей підхід є протилежним до прагнення керівництва журфаку КХУ мати «своїх» журналістів. На кінець 2010 р. усі заходи Асоціації відвідало близько 2000 осіб.

Християнська конференція «Media Mobilization» (Київ, 13—14.11.2010 р.) була ініційована Спільною молодих християн України, Асоціацією «Духовне відродження» та Асоціацією інтернет-свангелістів. Із 30 спікерами (серед них — два народних депутати) акція збрала 200 учасників (замість сподіваних 120) із 19 областей України та Росії, з Німеччини, Казахстану й отримала «титул найкращої християнської медіаконференції на пострадянському просторі».

Конференція мала чотири тематичних блоки: 1) *інновації у благовісті*. Розглядалися конкретні проекти, ідеї, кампанії, реалізовані через традиційні та нові медіа церквами і християнськими організаціями. Мета — показати, як віруючі можуть використовувати сучасні медіа для проповіді Євангелія; 2) *мобілізація та лобіювання*. Блок присвячено методології, алгоритмам та інструментам організації громадських кампанії, ініціатив, покликаних привести до конкретних змін у певних галузях. Розглядалися приклади використання інтернет-технологій для здійснення впливу на українське суспільство, медіа та політикум; 3) *професійне зростання*. Темі присвячені конкретним аспектам журналістської діяльності, покращання навичок і здібностей журналіста; 4) *інформаційні тренди та виклики сучасності для розвитку євангельського руху*. Це програмна, ідеологічна частина, її мета — показати, які виклики стоять перед християнством сьогодні, і мотивувати до дій.

Четвертим напрямом ініціаторів журналістського навчання стали протестантські ЗМІ України. Вони готують кадри для самих себе чи для своєї галузі.

Херсонська газета «Для ТЕБЯ» на початку 2000-х рр. проводила курси для привернення уваги до видання і перетворення читачів на дописувачів часопису. Для цього було розроблено посібник «Курси журналістики Для ТЕБЯ».

Більше десяти семінарів на тему «PR для церков і релігійних організацій» провели для протестантських Церков співробітники

Релігійно-інформаційної служби України (РІСУ) С. Ярошенко (Бабинська), Ю. Завадська й О. Кулігіна (разом, поодиночці чи спільно із запрошуваними медіапрацівниками церков). Це авторська розробка, в основу якої покладено досвід зовнішньої комунікації римсько-католицької Церкви (переважно польськомовні джерела) і православної Церкви в Росії, а також досвід роботи авторів у прес-службах протестантської та католицької Церков.

Курс складається з дев'яти блоків: 1) образ Церкви у суспільстві; 2) зв'язки з громадськістю (PR) на службі Церкви; 3) організація роботи прес-служби; 4) внутрішньоцерковна преса; 5) Церква і медіа: вдале співробітництво; 6) моніторинг інформації про Церкву в мас-медіа; 7) приклади успішних церковних медіапроектів в Україні; 8) антикризовий PR; 9) Інтернет на службі церковної комунікації.

Замовниками цього дво- чи триденного курсу були церкви християн віри євангельської (п'ятдесятники, ЦХВСУ) в Тернопільській області (20—22.11.2008 р.), об'єднання Української християнської євангельської церкви (Донецьк і Макіївка, 12—13.12.2008 р.), Асоціація християнських церков у Новій Каховці Херсонської області (19—20.12.2008 р.), національний комітет єпископів ЦХВСУ, національний молодіжний комітет ЦХВСУ (Київ, лютий 2009 р.), обласні пасторські конференції ЦХВСУ у Хмельницькій (березень 2009 р.) та Дніпропетровській областях, обласний молодіжний комітет ЦХВСУ в Дніпропетровській області (травень 2009 р.), молодіжний з'їзд християн віри євангельської у Малині Житомирської області (8—10.07.2009 р.), протестантські церкви Мелітополя Запорізької області (29.07.2009 р.), служителі й молодь ЦХВСУ (Київ, лютий 2010 р.), Український католицький університет (Львів, 5—6.03.2010 р.).

Телебачення є найбільш технологічно містким засобом комунікації. Розвиток протестантського ТБ (кабельного, супутникового, цифрового) актуалізував завдання підготовки кваліфікованих кадрів. 2008 р. з різницею у кілька місяців телеканали «Еммануїл» і CNL відкрили свої телешколи.

Медіашкола християнського телеслужіння «Білий камінь» від ТРК «Еммануїл» (Київ) — це десятиденні курси двічі на рік. Напрями навчання:

- Група А: телережисура, створення авторських програм і продюсування. Це навчання редакторській справі, продюсуванню, ви-

світленню масових заходів, юридичним аспектам медіадіяльності, фандрайзингу. Особливість курсу — підготовка режисерів і сценаристів авторських програм, практичні заняття у рамках курсу «Майстерність телеведучого». Студенти відвідують майстер-класи «Практична тележурналістика», «Створення драматургічних сюжетів», «Робота з регіональними ТРК, або Як розпочати міський телеканал», «Промо-ролики про служіння».

• Група Б: телевиробництво. Це навчання операторській майстерності, режисурі й постановці зйомок, роботі зі світлом і звуком, оформленню ефіру, комп'ютерному монтажу, композиції, стилістиці телевиробництва. Особливість курсу — огляд трендів у телевиробництві, цифровому телебаченні, роботі з віртуальними студіями. За підсумками навчання видається сертифікат Christian Broadcasting Network міжнародного зразка, а також надається можливість працевлаштування або партнерської роботи з ТРК «Еммануїл».

Київська відеошкола «ZOOM» пропонує місячний курс навчання. Сертифікат видається після аналізу залікового телепродукту. З першого випуску із 30 осіб (вікові рамки — між 18 та 45 роками) сертифікат отримали 23 студенти.

Програма включає основи журналістики, режисури, піару, операторського мистецтва, освітлення, монтажу, звукорежисури. Передбачає оволодіння навичками виробництва телесюжетів, організації міні-студії, створення фільму-свідчення, авторської програми, соціального, PR-ролика, кліпу, короткометражного ігрового фільму, організації роботи над телевізійним проектом. Практика охоплює знімання телепрограм, виїзні знімання, участь у створенні блоку новин.

Студію «Правда PRO» (Луцьк) створено 2007 р. силами ентузіастів Волинського обласного благодійного фонду «Преображення». Їх фільми отримали нагороди на конкурсах соціальної реклами, світських і церковних кінофестивалях у Луцьку (2004 і 2010 рр.), Санкт-Петербурзі (Росія) (2005 р.), Києві (2008 р.), Ірвайні (США) (2010 р.), Житомирі (2010 р.) і Дніпропетровську (2010 р.).

На базі цієї студії 2010 р. проходила телешкола: одне заняття на тиждень протягом трьох місяців. Викладачі — співробітники телеканалу СТБ А. Колендо і М. Бандурко. Було утворено дві групи (режисери й оператори).

Християнське біблійне братство св. апостола Павла відкрило Школу християнського книговидання, у рамках якої виходять посібники [3], пройшли майстер-класи з колористики в поліграфічному дизайні, з редагування авторських рукописів і перекладних текстів, а також з авторського права.

Освітню активність розвивають і продюсерські центри. Міжнародний молодіжний фестиваль «Білі ночі» проходить у Криму від 2000 р. Його організатори — компанія «Музична біржа», Асоціація християнського мистецтва й музики «GAM», громадська організація «АСЕТ», продюсерський центр «Gloria REC». Розпочатий як «християнська альтернатива» відомому фестивалю електронної музики «KaZантип», фестиваль «Білі ночі», заявляють організатори, спрямований на демонстрацію «успішних служінь і особистостей у різних сферах суспільства». 2010 р. програма фестивалю була доповнена секцією «Медіа».

Журналіст, блогер-«тисячник» М. Малуха й аспірант Національного інституту стратегічних досліджень С. Климович на початку 2010 р. створили «Академію блогослов'я» — тримісячний дистанційний курс. На їхню думку, «блогінг, який вже виріс із суто електронного щоденника до стилю публіцистики, є прекрасною можливістю запропонувати світові альтернативний, інший погляд».

У першому наборі Академії взяло участь 50 осіб із різних областей України, а також Білорусі, Росії, Німеччини, Бразилії. Курс охоплював понад двадцять лекцій та домашніх завдань. Тематику лекцій присвячено питанням типологізації блогів, цензурі, огляду найкращих платформ для розміщення блогів, соціально-культурним особливостям різних блогосфер, контенту блогу, френдингу, блогерській полеміці, промоції блогу в Інтернеті.

Курси підвищення кваліфікації співробітників створеного 2009 р. телеканалу «Надія» проходять двічі на рік (по десять днів). Навчання платне. Викладачі — співробітники телеканалів «Надія», «Голос надії» та «Еммануїл». Працюють дві групи: операторського мистецтва й монтажу; режисури й тележурналістики. Наразі з подання керівництва телеканалу «Надія» опікунська рада Українського гуманітарного інституту (Київ), створеного під егідою адвентистської Церкви, дала згоду на створення на базі цього вишу кафедри журналістики.

Отже, основними формами освітніх ініціатив протестантських медійників України є курси й семінари. Відзначимо, що вища освіта приживається слабо. Активних дилетантів — основний тип протестантських медійників — курси й семінари влаштовують більше, бо є фінансово доступнішими, дозволяють брати участь без попередньої підготовки, не вимагають книжної грамотності, адже їх побудовано на усній комунікації — лекціях і бесідах із викладачами, супроводжуваних слайд-презентаціями. Популярністю користуються аудіо- та відеозаписи цих виступів — їх сприйняття не вимагає роботи з книгою. Це навчання демократичне, егалітарне, імпровізоване, клієнт-орієнтоване, дешеве, технічно нескладне, ґрунтоване на усному спілкуванні, взороване не на інституцію, а на особу. Нечисленні ж інтелектуали навчаються у світських вишах або протестантських західних вищих навчальних закладах.

Ми виокремили чотири напрями організації журналістської освіти українських протестантів. Відстежувані показники можна представити у вигляді таблиці:

Напрями	Організатори	Викладачі	Випускники
1	Іноземні протестантські ЗМІ	Церковні журналісти	Церковні журналісти
2	Українські протестантські Церкви	Церковні журналісти, викладачі журфаків світських вишів	Церковні журналісти
3	Громадські організації, що засновані та працюють за участі протестантів	Церковні журналісти, світські журналісти	Журналісти для церковних, міжконфесійних і світських ЗМІ
4	Українські протестантські ЗМІ	Церковні журналісти, світські журналісти	Журналісти для церковних і міжконфесійних ЗМІ

Можна зафіксувати такі тенденції: постійне зменшення участі іноземців в освіті та практиці протестантських журналістів, тяжіння до українських фахівців; зменшення ролі конфесій у журналістському процесі, становлення ЗМІ як самостійного гравця на медійному та освітньому полі; шукання гнучкої та суголосної попиту форми журналістської освіти; стирання міжконфесійних і навіть клерикальних меж: релігійна освіта з престижних медіаспеціальностей

стає привабливою і для позацерковних осіб; світські спеціалісти відіграють більшу роль як викладачі, експерти та приклади для церковних медійників.

1. *Жукалюк Н.* Через крутые перевалы / Н. Жукалюк. — Заокский : Источник жизни, 2002. — 416 с.
2. Історія релігій в Україні : у 10 т. — Київ ; Дрогобич : Коло, 2007. — Т. 6 : Пізній протестантизм в Україні (п'ятдесятники, адвентисти, свідки Єгови) / за ред. П. Яроцького. — 632 с.
3. *Канлифф П.* Издательство. Управление финансами / Питер Канлифф. — К. : Изд-во Христианского библейского братства св. апостола Павла, 2006. — 180 с.
4. *Мокієнко М. М.* Пізній протестантизм в Україні: інституційний та суспільно-політичний аспекти (1991—2004 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Мокієнко Михайло Михайлович. — Запоріжжя, 2007. — 224 арк.
5. *Назаркіна О. І.* Протестантські конфесії в 90-і роки ХХ ст. : баптистські та п'ятидесятницькі течії : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Назаркіна Олена Іванівна. — Донецьк, 2003. — 221 с.
6. *Павлюк П. А.* Практическая журналистика : учеб. для студ. факультета журналистики / Павлюк Петр Аркадьевич. — Одесса : ХГЭУ, 2001. — 142 с.
7. *Черенков М.* Перспектива розвитку євангельського протестантизму в українському соціумі / М. Черенков // Україна релігійна. — К., 2008. — Кн. 2 : Прогнози релігійного життя України. — С. 215—229.
8. *Яроцький П.* Стан пізньопротестантських конфесій / П. Яроцький // Україна релігійна. — К., 2008. — Кн. 1 : Стан релігійного життя України. — С. 302—331.
9. *Elliott M.* Is self-sustaining Protestant publishing possible? / Mark Elliott // East-West Church & Ministry Report. — 2000. — Vol. 8, No. 2. — P. 15—16.

Галина Білак

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ PR-ТЕХНОЛОГІЙ У КОМУНІКАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ «СЕКТИ ДОГНАЛА» ТА АНТИСЕКТАНТСЬКОМУ ПІАРІ УГКЦ

Проаналізовано специфіку використання PR-технологій у комунікативній діяльності «секти Догнала» й антисектантському піарі